

IlS Saracens vegnan

Andri Peer

GR 24-05-1974

La nova ovra da Ludivic Hendry

Ludovic Hendry s'auda denter ils productivs scribents romontschs. Dapi onns eis el scolast secundar a Schaffusa. Las autoritads da quei marcau han demussau neu e neu gronda capientscha per siu operar litterar. Mo el scriva romontsch. Igl ei il bi vigurus romontsch dalla Surselva ch'el ha empriu gia da buob cun tut sias vastas pusseivladads exprimentas. Igl ei la viarva ch'el – scolar dil nuncomparabel professor Ramun Vieli – ha elegiu sco sia patria spirtala ch'el vul e sa buca piarder. Igl ei igl idiom ch'el - cun cor ed olma aunc adina in genuin Tuatschin – ha enrihiu e modulau sco um, fagend dad el in mied, exprimend adina novas conturas sursilvanas.

Igl element inflammont e nutrent dil scriptur Hendry ei l'istoria. Era sch'el ha en ses anteriurs romans, e specialmeinen ses raquents, dau la preferenza ed in plaz intim alla autobiografia, sco en siu davos cudisch: «Discuors cugl assassin» - nua ch'el dilucidescha cun agid dall'intervesta il pesont problem d'ina giuventetgna delinquenta - sche ei quei tuttina adina puspei historia. Ella eis ei che fascinescha adina danovamein. Oravontut sias grondas figuras han mussau - sco magistras dalla cunscienza - la via al pievel sursilvan. Aschia eisi tier «Pieder da Pultengia», avat dalla Claustra da Mustér, e bab spirtal dalla Ligia Grischa. Quel ha Ludovic Hendry schau reviver en in da ses davos romans.

En sia novissima ovra: «IlS Saracens vegnan», che ha gest bandunau la stampa, ha il scribent tuatschin – oz ha el 54 onns – tsharniu in ambizius tema. El damogna quel cun mieds ch'ins astga taxar tiel scribent d'ina pintga gruppa linguistica per moderns, temeraris ed imponents.

La rama historica ei dada. Ei setracta dallas invasiuns saracenicis en Surselva, succedidas ella era dil Califat da Cordoba el temps medieval. Quella tematica fixescha era ils dus loghens principals dall'acziun: la Surselva sissum e l'Andalusia, en Spagna, nua ch'ils Saracens vevan fundau lur losch imperi. Quei han els defendiu, fagend ulteriuras conquistas cun lur flotta e tras invasiuns guerrilas tochen viaden ella part centrala dall'Europa.

Il cuntegn ei – descrets cuortamein – il suandont: In giuven dalla Cadi sefa culpents, spindrond sia spusa ord il ghetto dils leprus. Ed ella miera. El denton sto fugir ed arriva en Spagna. Leu sedistingua el el combat encunter ils Corsars e gudogna l'amur dalla feglia d'in grond potentat saracenic. El vegn numnaus expert e cau conresponsabel dalla expediziun da rapina, ch'ils Saracens intendan dad interpreter el Valleis ed en Rezia. Ils ins vesan en quella tsharna la pusseivladad da seliberar dad el, ferton ch'auters - ses amitgs - vulan perschader el totalmein digl islam (al quel eis el gia seconvertius) per aschia saver distinguer el per da dretg.

Ual en quella significonta e fatala sort musulmanica semanifestescha la tragica digl anteriur rebel Claudi. El vegn incaricaus da purtar a siu agen pievel, a ses parents e vischins, uiara, e destrucziun. El agescha aschia, perquei ch'el ei cargaus dad odi nunsaziu enviers la societad ch'ha sbittau el, perquei ch'el ei encadenaus dalla carezia per Itimid, ina, princessa saracenic, e perquei ch'el ei tshorventaus d'in fanatic spért da conquistar pil reginavel, al qual el ha engirau sco schuldau fideivladad statteivla. El lai denton reger il sentiment enviers ils tuccai. Denter quels secatta siu bab Canesa. Igl ei ina persuna, skizzada plein carezia ed a moda originala. Era sia mumma, ses vischins e zacons ordvart profilai paders gaudan sia simpatia.

Il raquent historic cumpeglia treis fasas principalas: Ils eveniments avon e duront la fuigia da Claudi e siu amitg Lugini ord Rezia, las aventuras da Claudi ell'Andalusia cun sia admirabla carriera militar e las preparaziuns e l'attacca da duas varts tras la cavallaria saracenic sin la claustra da Mustér che vegn destruida.

Cert. Igl ei ina immensa materia che Hendry ha pressiau ella rama d'in liung raquent. Il lectur sa e duei leger lien pli bia che quei ch'ei cunteniu ellas descripziuns cumpigliadas, dramaticas ed idillicas tiels purs el vitg ed ils paders dalla claustra. Gest en quei exista la gronda valor dalla nova ovra da Hendry. El animescha aschi fetg la fantasia da ses lecturs sco ils primitivs cavaliers saracenic lur cavalets. Aunc enzatgei ei buca usitau tier in sribent romontsch: la facettaziun dalla prosa en cuortas e savens sentenzialas construcziuns principalas (ils Sursilvans han ina predilecziun per la sentenza) e la vulida preferenza d'in suandont dialog ch'ei baul laconics e baul retorics. Quel daventa in vehichel dil connex denter fatgs singuls e las gruppas. Impurtonts eveniments ein situai el stgir, egl obscur, ella notg. La glisch gioga savens la rolla dalla disposiziun dramatica sco fiug, tizun e candeila. Tgi ch'enconuscha buca la tecnica da Hendry, legia siu cudisch cun la tema da surveser u ir surora in impurtont connex. Quel sesclarescha denton adina puspei el spért galop dil raquent. Nua ch'il tun ei humoristics, eis el plitost dirs ed ironics enstagl giovials.

Ludovic Hendry ha scret in cudisch nunusitau ed inquietont. Quei vegnan era ses critichers romontschs - da quels ha el, mo era biars e fideivels lecturs - a stuer consentir. Tgei po bein ver mumentau in autur ch'enconuscha aschi da rudien il far e patengar da siu pievel d'attribuir ton interess ad in fatg historic pauc sclariu? Mo igl ei da dir che quei interess ha dirigi differents gadas ses viadis da studi ellas parts dalla Spagna ch'appartenevan antruras agl imperi saracenic. Quei tut sto igl autur sez rispunder. Ed el fa quei cun siu cudisch. Igl ei in'impresiunonta prestaziun, essend ch'igl autur sesprova da capir e declarar communitads ch'ei aschi lontanias ina da l'otra. Che la plema tschaffa pli tgunsch igl ambient patrial, ei buca da sesmarvegliar; igl exotic dat - sco element dinamic dil raquent - il contrast dramatic (ils indigens han tema, sepreparan e spiardan).

Nus essan spanegiai co ils Romontschs vegnan a recepir la nova e pretensiusa ovra da Ludovic Hendry. Als lecturs lesen nus mo dar il bien cussegl da leger quei cudisch in mument cu ei han avunda temps.